

ISYYS ON VÄHÄN ERI JUTTU

Jokainen naistenlehdistä tietonsa ammentava tietnee, että Suomen ensimmäinen isäksi tullut oli Esa Saari-
nen. Sen jälkeen isiksi ovat laittautuneet monet muutkin menestyjät. Taiteilijat ja ammattiurheilijat. Kun he ovat puhuneet vanhemmuuden onnesta, niin korkeasti koulutetut naiset ovat suivaantuneet. Oikein tohtoritasoa myöten kiroiltiin, että miehet ovat unohtaneet haastateluissa vaimonsa, kun vastasivat asetettuihin kysymyksiin isyydestä.

Ilkeyksissään kriitikot olivat kuitenkin tavallaan oikeassa. Vanhempien parisuhde on perhesysteemin perustekijä. Lapsi tuo siihen mukanaan oman uuden ulottuvuuden. On sovittava yhteen partneriutta ja vanhemmuutta. Parisuhteessa ilmenevät ongelmat siirtyvät helposti vanhempien ja lasten väliseen suhteeseen. Lapsi voi tällöin hellyyden ja hoivan kohteena saada ylikorostetun aseman tai sitten tulla torjutuksi.

Kirjassaan "Kun isä on kotona" Dion Sommer, joka analysoi perhettä isän näkökulmasta ja isää ymmärtäen, toteaa, että jo pelkän käsitteistön avulla keskustelukulttuuri on pitänyt poissa miestä emansipaation yhdeksi alueelta. Se alue on miehen suhde lapsiinsa. Isän sulkeminen ulkopuolelle on tapahtunut siten, että äidin ja lapsen suhde on määritelty suljetuksi, ikään kuin olisi pelätty isän sisällyttämisen vähentävän äidin arvoa lapsen kannalta. Ihmissuhteiden nollasummapeliä?

Kolmen pienen pojan isä, uutisankkuri Keijo Leppänen pyrkii kirjassaan "Isyydesti" määrittelemään isyyden itse. Hän testaa sen sekä it-

seään että muita varten. Näytöksi, suoritukseksi? Siitäkin miestä moititaan. Tämä kirja ei ole pelkkää yleistä ja pehmeää puhetta, vaan eräänlainen toimintaselostus, isyyden työpäiväkirja kolmen pienen miehen kanssa puuhastelusta (olipa vähättelevä termi). Kirja on konkretiaa ja taas konkretiaa. Arjen kaaosta ja ennustamattomuutta. Niistä nousevat sitten varsinaiset yleistyset. Leppänen ei ole etsimässä mitään kasvatuksen viisasten kiveä, jolla heitellä erimielisiä tai jonka antaisi leivän asemesta neuvottomuutensa pyörteissä eläville kasvattajille.

Leppäsen kasvatusviisaus on arjen ja käytännön viisautta. Hänen näkemyksiään eivät ole (kvasi)tieteelliset käsitteet lävistäneet. Kuoli-aaksi. Kasvatus ei voi perustua tieteeseen. Samaa korosti Mika Ojakangas kirjassaan "Piatas – kasvatuksen mahdollisuus". Kokemusta, joka on käytäntöä ja traditiota. Se ei ole tietämättömyyden ylistystä, vaan uudenlaisen tietämyksen esiin nostamista, "vastatietoa" eli Ojakaan sanoin "kokemukseen perustuvaa äidin tietoa, puistotädin tietoa, jonka hän on saavuttanut työssään ja jonka hän käsittää intuitiivisesti ilman mitään tieteellistä perustetta tai tieteellistä pohdintaa".

Vanhemmuus ei ole ensisijaisesti tiedon asia, vaan tunneside. Paljossa se punotaan omista muistoista. Niin tekee Leppänenkin. Tämän päivän tilanteista nousevat eilisen kuvat. Se on tradition logiikkaa.

Leppänen ei nyt välttämättä ole mikään Kari Hotakaisen lanseeraama "kotirintamamies". Hän on

perinteisen perheyksikön "pää" ainakin siinä suhteessa, että iltauutisten lukemisesta tulevat perheen tulot eli vaimo lienee kotiäiti. Jossain saattaa vilahdella perinteinen mieskuva, joka näyttää pikemminkin olevan naisellisuuden pelkoa itsessä ja pojissa. Hän myöntää sen, mutta se on hänen isyytensä rakennuskiviä. On moottoreista ja urheilusta innostuvia isä ja poikia tai vaatteista kiinnostuneita äitejä ja tyttäriä. Ne ovat roolimalleja, ja niiden pohjalta Leppänen rakentaa OMAN isyytensä kuvaa. Johdonmukaisesti ja enempiä selittelemättä. Hän näkee, ettei isyys ole samanlaista vanhemmuutta kuin äitiys. Isyys on vähän eri juttu.

Leppänen on hyvä kirjoittaja. Selkeäsanainen liikkeessaan arjen konkreettisissa sattumuksissa. Hän on myös hauska. Osaa nauraa myös itselleen ja sallii muunkinlaiset isänmallit. Se on paljolti järjestelykysymys. Isyys on niin paljon itsestä kiinni. Juuri itsestä. Tosin parisuhdeneuvottelutaidon ja erilaisten resurssien rajoissa.

Kirjan takakansi kertoo kirjan vilisevän tarinoita ja ajankohtaisia teemoja, mutta ennen muuta puolustavan perhettä, jossa lapset ja äiti ovat sankareita ja jossa edelleen on vissi paikka myös isälle. Jos kirjan jättämän jälkikuvan joutuisi visualisoimaan, se ei suinkaan muistuttaisi maailman surullisinta perhepotrettia, jollaisen mielikuvan joulut herättävät ja joka vallitsee (nais)keskustelijoiden puheenparsia vanhemmuudesta puhuttaessa. Siinä kuvassa Jeesus-lapsi lepää Maria-äitinsä

sylissä ja jossain taustalla Josef yrittää jotenkin varvistella kuvaan mukaan. Leppäsen luomassa kuvassa hän itse istuu ympärillään vaimo ja kolme potraa poikaa kuin patri-

arkka, kuitenkin ilman patriarkan valtaa tai elkeitä.

SEPPO HELMINEN

KEIJO LEPPÄNEN
ISYYSTESTI
KEURUU: OTAVA, 2002

SAMANLAISIA ERI LAILLA

Ruokien kypsyydestä on pakko tinkiä. Kypsät juurekset tai kasvikset alkavat soseutua eivätkä näytä kuvassa herkullisilta. Ruskeaksi paistunut leivonnainen näyttää kuvassa taas palaneelta. ”Aito” kastike on instant-rekvisiittaa. Tee markkeeraa valkoviiniä. Siideri käy kuohuviinistä ja tumma marjamehu onkin siten punaviiniä. Jos ns. kuohuviini ei poreile, lusikallinen sokeria auttaa ”samppanjan” poreilemaan. Mahtava kiilto pullaan saadaan lakasta. Partavaahto esittäköön kuohuvaa olutvaahtoa yhtä hyvin kuin kuohkeaa kakunpäällistä.

Nämä ruokajuttujen kuvituksen kikat tuovat jotenkin mieleen matkakirjoittamisen. Niillä on sama äiti: joltain – yleensä hyvältä ja halutavalta – näyttämisen tarve. Isästä ei ole sitten niinkään tietoa. Tai ehkä sittenkin, kun lukee Outi Nyytjärän kertomus- tai kolumnikokoelman Bretagnesta, joka koukkaa ovelalla tavalla matkakirjoittamisen selustaan. Mutta eihän tämä oikeastaan ole matkakirja, sillä hän asuu puolet vuodesta Suomessa ja puolet Bretagnessa. Takamaita molemmat. Niinpä hänellä on kanttia sanoa, että ranskalainen seurallisuus tai ranskalaisten naisten eleganssi ovat vain myytti, joita ei välttämättä Ranskas-

sa tapaa. Niitä esiintyy hänen mukaansa vain Helena Petäistön kirjoissa ja Matti Klingen lausunnoissa. Mutta Klingen ”eurooppalaisuus” onkin enemmän elämänkatsomukseen rinnastettava patenttihakemus, joskin älyllisesti laiska. Se toki perustuu kuvaan ”yhteisyydestä”, mutta tarkoittaa pikemminkin kielitaitoista akateemista säätyä, joka on mahdollisimman samanlainen ja sulkee pois ”oppimattoman” suomalaisen kirjailijan tai vain omaa äidinkieltään puhuvan ranskalaisen, kuten Putte Wilhelmsson on jossain todennut. Moderni matkakirja tarjoaa saman alaotsikon kuin muistelmali eli oman elämänsä selittämisen parhain päin. Eikä katsojan, siis kertojan, läsnäolo ole välttämättömyys. Hän on vain pikantti alleviivaus, sillä lopulta niin paikat kuin asiatkin kertovat kertojasta, eivät kertojat välttämättä asiasta.

Kun matkakirjailija kertoo jostain kohdemaasta, hän kertoo myös Suomesta. On nimittäin oltava jokin normi, jokin jonka mukaan valita, jokin johon verrata. Tämä ei tietenkään ole Nyytjärän teksteissä piilossa. Hänellähän on kaksi kotia. Siellä ja täällä. ”Kun asuu kahdessa paikassa, kahdessa maassa, ei niissä asu vuorotellen, niissä asuu yhtai-

kaa, vaikka välillä muuttaisikin maata.” Kodin tunne syntyy hänen mukaansa hyvin kummallisista asioista. ”Olen yhä vakuuttuneempi siitä, että ihminen lunastaa todellisen kotipaikkaoikeutensa vieraassa maassa ja vieraalla paikkakunnalla vasta kun hän kykenee pääsemään riitoihin alkuasukkaan kanssa. Tarkoitan kunnon yhteenottoa, jossa maailma menee pitkäksi aikaa sijailtaan.”

”Hienommassa” suomalaispuheessa saamme kuulla tai nähdä kuvan suomalaisista sivistystä vailla olevina renttuina ja metsäläisinä. Se on ollut ja on eliitin erottautumispyrkimystä, keskuksen yläluokan vertaamista perifeeriseen rahvaaseen. Oma kuva on ollut pikkupuhuvaa trendikästä juhlaa. Nyytjärän kuva on arkea, joka ei ole sellaista erottautumista. Hän näkee, että suomalaisia ja bretagnelaisia yhdistää moni muukin asia kuin kuoriperunat ja kuorolaulu.

Seutu, jolla Outi Nyytjärä asustaa, on Finistere, ”finis terrae”, maan ääri. Periferiaa sekä fyysisesti että sosiaalisesti, mutta väliäkös tuosta. Nyytjärä nimittäin uskoo vakaasti, että ”kaikki tärkeä tulee marginaaleista: taide, ajatukset ja kehitys”. Vähän niin kuin Dostojevskin teok-